

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЗАҢЫ

Қазақстан Республикасында мүгедектерді әлеуметтік қорғау туралы

Осы Заң Қазақстан Республикасында мүгедектерді әлеуметтік қорғау саласындағы қоғамдық қатынастарды реттейді және мүгедектерді әлеуметтік қорғауды қамтамасыз етудің, олардың тіршілік-тынысы мен қоғаммен етене араласуы үшін тең мүмкіндіктер жасаудың құқықтық, экономикалық және ұйымдастырушылық шарттарын айқындайды.

1-тарау. ЖАЛПЫ ЕРЕЖЕЛЕР

1-бап. Осы Заңда пайдаланылатын негізгі ұғымдар

Осы Заңда мынадай негізгі ұғымдар пайдаланылады:

1) арнаулы жүріп-тұру құралдары - мүгедектердің белсенді және баяу жүріп-тұруына арналған техникалық көмек түрі;

2) әлеуметтік қызмет көрсетудің мемлекеттік стандарттары - мүгедектер мен мүгедек балаларға, сондай-ақ қарттарға медициналық-әлеуметтік мекемелерде, үйде көрсетілетін әлеуметтік көмек бөлімшелерінде және әлеуметтік қызмет көрсетудің аумақтық орталықтарында берілетін әлеуметтік қызметтердің көлемін және оларды ұсынудың тәртібін белгілейтін ережелер;

3) кәсіптік бағдарлау - мүгедектің еңбек қызметі түрлерін таңдауына көмек көрсетуге бағытталған шаралар жүйесі;

4) қайта жасау хирургиясы - организмнің бұзылған функцияларын қалпына келтіруге немесе олардың орнын толтыруға бағытталған хирургиялық емдеу әдісі;

5) медициналық-әлеуметтік сараптама - организм функциясының тұрақты бұзылуынан туындаған шектеулі тіршілік-тынысын бағалау негізінде куәландырылатын адамның әлеуметтік қорғау шараларына деген қажеттіліктерін белгіленген тәртіппен анықтау;

5-1) медициналық-әлеуметтік мекеме (ұйым) - күтім мен медициналық қызмет көрсетуге мұқтаж қарттардың, мүгедектердің, оның ішінде психоневрологиялық аурулар қатарындағы мүгедектердің, мүгедек балалардың стационарда немесе күндіз болу жағдайында тұрақты немесе уақытша тұруына арналған интернат-үй, әлеуметтік қызмет көрсететін аумақтық орталық немесе өзге де ұйым;

6) медициналық оңалту - организмнің бұзылған және (немесе) жоғалтқан функцияларын сақтауға, ішінара немесе толық қалпына келтіруге бағытталған медициналық қызметтер кешені;

7) мүгедек - тіршілік-тынысының шектелуіне және оны әлеуметтік қорғау қажеттігіне әкеп соқтыратын аурулардан, жарақаттардан, олардың салдарынан, кемістіктерден организм функциялары тұрақты бұзылып, денсаулығы бұзылған адам;

8) мүгедек бала - тіршілік-тынысының шектелуіне және оны әлеуметтік қорғау қажеттігіне әкеп соқтыратын аурулардан, жарақаттардан, олардың салдарынан, кемістіктерден организм функциялары тұрақты бұзылып, денсаулығы бұзылған он сегіз жасқа толмаған адам;

9) мүгедектерді әлеуметтік оңалту - мүгедектердің тіршілік-тынысының шектелуін жеңіп шығуы үшін жағдай туғызуға, олардың әлеуметтік мәртебесін қалпына келтіруге, әлеуметтік-тұрмыстық және ортаға бейімделуіне бағытталған шаралар кешені;

10) мүгедектерді әлеуметтік қорғау - мүгедектерге әлеуметтік көмек көрсету, оңалту, сондай-ақ олардың қоғамға етене араласуы жөніндегі шаралар кешені;

11) мүгедектерді жұмысқа орналастыруға арналған арнаулы жұмыс орындары - мүгедектің жеке мүмкіндіктері ескеріле отырып жабдықталған жұмыс орындары;

12) мүгедектерді кәсіптік оңалту - мүгедектердің бұзылған не жоғалтқан кәсіптік дағдыларын, білімі мен машықтарын алуына немесе қалпына келтіруіне және оларды бейімдеу мен жұмысқа орналастыруға бағытталған шаралар кешені;

13) 2013.03.07. № 124-V ҚР [Заңымен](#) алып тасталды

14) мүгедектердің әлеуметтік-тұрмыстық және ортаға бейімделуі - мүгедектердің өзін-өзі қарап-күту, өз бетімен өмір сүру мүмкіндігіне қол жеткізу немесе олардың отбасылық және қоғамдық өмірдің үйреншікті жағдайларына қайта оралу процесі;

14-1) мүгедектердің мамандандырылған ұйымдары - мүгедектердің қоғамдық бірлестіктері, сондай-ақ ондағы қатысу үлестерінің жүз пайызы мүгедектердің қоғамдық бірлестіктеріне тиесілі ұйымдар мына талаптарға сай келсе:

мүгедектердің орташа жылдық саны қызметкерлердің жалпы санының кемінде 51 пайызын құраса;

бір жылда мүгедектердің еңбегіне ақы төлеу жөніндегі шығыстар еңбекке ақы төлеу жөніндегі жалпы шығыстардың кемінде 35 пайызын құраса, осындай бірлестіктер мен ұйымдар;

15) мүгедектік - организм функциялары тұрақты бұзылып, денсаулықтың бұзылуы салдарынан адамның тіршілік-тынысының шектелу дәрежесі;

16) мүгедекті оңалтудың жеке бағдарламасы - мүгедекті оңалтудан өткізудің нақты көлемін, түрлері мен мерзімдерін белгілейтін құжат;

17) міндетті гигиеналық құралдар - табиғи физиологиялық мұқтаждықтарды және қажеттіліктерді қанағаттандыруға арналған құралдар;

18) протездік-ортопедиялық көмек - мүгедектерді протездік-ортопедиялық құралдармен қамтамасыз ету жөніндегі медициналық-техникалық көмектің мамандандырылған түрі және оларды пайдалануды үйрету;

19) протездік-ортопедиялық құралдар - кем аяқ-қолды немесе дененің басқа да мүшелерін алмастыратын, аурудың немесе денсаулыққа зақым келудің салдарынан организмнің бұзылған немесе жоғалтқан функцияларының орнын толтыратын құралдар;

20) сурдотехникалық құралдар - естіу кемістіктерін түзеуге және олардың орнын толтыруға арналған, соның ішінде байланыс құралдары мен ақпарат беруді күшейтетін техникалық құралдар;

21) техникалық көмекші (орнын толтырушы) құралдар - протездік-ортопедиялық және сурдотифлотехникалық құралдар мен міндетті гигиеналық құралдар;

22) тифлотехникалық құралдар - мүгедектердің көру кемістігі салдарынан жоғалтқан мүмкіндіктерін түзеуге және олардың орнын толтыруға бағытталған құралдар;

23) тіршілік-тынысының шектелуі - адамның өзін-өзі қарап-күту, өздігінен жүріп-тұру, бағдарлай алу, қарым-қатынас жасау, өзінің мінез-құлқын бақылау, оқу және еңбекпен айналысу қабілетінен немесе мүмкіндігінен толық немесе ішінара айрылуы.

2-бап. Қазақстан Республикасының мүгедектерді әлеуметтік қорғау туралы заңнамасы

1. Қазақстан Республикасының мүгедектерді әлеуметтік қорғау туралы заңнамасы Қазақстан Республикасының Конституциясына негізделеді және осы Заң мен Қазақстан Республикасының өзге де нормативтік құқықтық актілерінен тұрады.

2. Егер Қазақстан Республикасы бекіткен халықаралық шартта осы Заңдағыдан өзгеше ережелер белгіленсе, онда халықаралық шарттың ережелері қолданылады, бұған халықаралық шарттан оның қолданылуы үшін Қазақстан Республикасының заңын шығару талап етілетін жағдайлар қосылмайды.

3-бап. Осы Заңның қолданылу аясы

Осы Заңның күші Қазақстан Республикасының азаматтарына, Қазақстан Республикасының аумағында тұрақты тұратын шетелдіктерге және азаматтығы жоқ адамдарға қолданылады.

Жеке және заңды тұлғалар, сондай-ақ мемлекеттік органдар мүгедектерді әлеуметтік қорғау саласындағы қатынастардың субъектілері болып табылады.

2-тарау. МҮГЕДЕКТЕРДІ ӘЛЕУМЕТТІК ҚОРҒАУДЫ МЕМЛЕКЕТТІК РЕТТЕУ

4-бап. Қазақстан Республикасының мүгедектерді әлеуметтік қорғау саласындағы мемлекеттік саясаты Қазақстан Республикасының мүгедектерді әлеуметтік қорғау саласындағы мемлекеттік саясаты:

- 1) мүгедектіктің алдын алуға;
- 2) мүгедектерді әлеуметтік қорғауға, соның ішінде оңалтуға;
- 3) мүгедектердің қоғаммен етене араласуына бағытталған.

5-бап. Мүгедектерді әлеуметтік қорғау принциптері

Қазақстан Республикасының мүгедектерді әлеуметтік қорғау саласындағы мемлекеттік саясаты:

1) заңдылық, ізгілік, адам құқықтарының сақталуы;

2) әлеуметтік қорғауға кепілдік берілу, медициналық, әлеуметтік және кәсіптік оңалтуға қолжетімділікті қамтамасыз ету;

3) мүгедектердің денсаулық сақтауға, білім алуға және қызмет түрін, соның ішінде еңбек қызметі түрін еркін таңдауға басқа азаматтармен қатар қол жеткізуі мен тең құқылы болуы;

4) мемлекеттік органдардың мүгедектердің құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау жөніндегі функцияларды жүзеге асыратын қоғамдық бірлестіктермен және өзге де ұйымдармен өзара іс-қимыл жасауы;

5) мүгедектік белгісі бойынша кемсітуге тыйым салу принциптері негізінде жүргізіледі.

6-бап. Қазақстан Республикасы Үкіметінің мүгедектерді әлеуметтік қорғау саласындағы құзыреті
Қазақстан Республикасының Үкіметі:

- 1) мүгедектерді әлеуметтік қорғау саласындағы мемлекеттік саясаттың негізгі бағыттарын әзірлейді;
- 2) 2013.03.07. № 124-V ҚР [Заңымен](#) алып тасталды
- 3) 2014.29.09. № 239-V ҚР [Заңымен](#) алып тасталды
- 4) мемлекеттік тапсырыс немесе грант бойынша оқып жүрген мүгедектерге Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес стипендиялар тағайындау мен төлеудің тәртібін бекітеді;
4-1) 2014.29.09. № 239-V ҚР [Заңымен](#) алып тасталды
- 5) мүгедектерді әлеуметтік қорғау саласында үйлестіру кеңесін құрады;
- 6) өзіне Қазақстан Республикасының [Конституциясымен](#), заңдарымен және Қазақстан Республикасы Президентінің актілерімен жүктелген өзге де функцияларды орындайды.

7-бап. Халықты әлеуметтік қорғау саласындағы уәкілетті органның және оның аумақтық бөлімшелерінің құзыреті

1. Халықты әлеуметтік қорғау саласындағы уәкілетті орган:
 - 1) Қазақстан Республикасының мүгедектерді әлеуметтік қорғау саласындағы, сондай-ақ медициналық-әлеуметтік сараптама саласындағы нормативтік құқықтық актілерін әзірлейді және бекітеді;
1-1) 2014.29.12. № 269-V ҚР [Заңымен](#) алып тасталды
 - 2) 2013.03.07. № 124-V ҚР [Заңымен](#) алып тасталды
 - 3) мүгедектерге әлеуметтік қызмет көрсетудің мемлекеттік стандарттарын әзірлейді;
 - 4) 2014.13.01. № 159-V ҚР [Заңымен](#) алып тасталды
 - 5) медициналық-әлеуметтік сараптаманы және мүгедектерді оңалтуды ұйымдастыру мен жүзеге асырудың жалпы принциптерін белгілейді;
 - 6) мүгедектікті куәландыру, оның себептерін, тобын және еңбек қабілетінен айырылу дәрежесін белгілеу, мүгедектерді оңалтудың жеке бағдарламаларын айқындау қағидаларын әзірлейді;
 - 7) мүгедектерді есепке алу жүйесінің орталықтандырылған деректер банкіні қалыптастырады, мүгедектік себептерінің, құрылымының және жай-күйінің мониторингін жүргізеді;
 - 8) 2013.13.06. № 102-V ҚР [Заңымен](#) алып тасталды
 - 9) мүгедектерді әлеуметтік қорғау саласындағы мемлекеттік бақылауды жүзеге асырады;
 - 9-1) жеке оңалту бағдарламасына сәйкес мынадай әлеуметтік көрсетілетін қызметтерді: жүріп-тұруы қиын бірінші топтағы мүгедектер үшін - жеке көмекші беру; есту кемістігі бар мүгедектерге ымдау тілі маманын - жылына отыз сағат беру [тәртібін](#) бекітеді;
 - 10) осы Заңда, Қазақстан Республикасының өзге де заңдарында, Қазақстан Республикасы Президентінің және Қазақстан Республикасы Үкіметінің актілерінде көзделген өзге де өкілеттіктерді жүзеге асырады.
2. Халықты әлеуметтік қорғау саласындағы уәкілетті органның аумақтық бөлімшелерінің құзыретіне мыналар жатады:
 - 1) медициналық-әлеуметтік сараптама жүргізу;
 - 2) мүгедектік тобын, оның себептерін, мерзімін, мүгедектіктің басталған уақытын, еңбек қабілетінен айырылу дәрежесін, организм функцияларының бұзылуы және тіршілік-тынысының шектелуі дәрежесіне қарай «мүгедек бала» санатын айқындау;
 - 3) мүгедектерді оңалтудың жеке бағдарламаларын жасау;
 - 4) Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген жәрдемақыларды және төлемдер мен өтемақылардың басқа да түрлерін тағайындау;
 - 5) мүгедектерді оңалтудың жеке бағдарламаларының іске асырылуын бақылау;
 - 6) халықтың мүгедектігі деңгейі мен себептерін зерделеу;
 - 7) өз құзыреті шегінде мүгедектерді әлеуметтік қорғау саласындағы мемлекеттік бақылау.

8-бап. Денсаулық сақтау саласындағы уәкілетті органның құзыреті

Денсаулық сақтау саласындағы уәкілетті орган:

- 1) халықтың салауатты өмір салтын қалыптастыру, мүгедектіктің алдын алу саласындағы біртұтас мемлекеттік саясатты жүргізеді;
- 2) ауруға диагноз қоюдың және емдеудің хаттамаларын айқындайды;
- 3) мүгедектерді оңалтудың жеке бағдарламаларына сәйкес мүгедектерді медициналық оңалтуды жүзеге асырады;
- 4) медициналық-әлеуметтік сараптама саласындағы мамандарды кәсіптік даярлауды және қайта даярлауды қамтамасыз етеді;
- 5) осы Заңда, Қазақстан Республикасының өзге де заңдарында, Қазақстан Республикасы Президентінің және Қазақстан Республикасы Үкіметінің актілерінде көзделген өзге де өкілеттіктерді жүзеге асырады.

9-бап. Білім беру саласындағы уәкілетті органның құзыреті

Білім беру саласындағы уәкілетті орган:

- 1) Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес мүгедектердің білім алуын қамтамасыз етеді;
- 2) мемлекеттік тапсырыс немесе грант бойынша оқып жүрген мүгедектерге Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес стипендиялар тағайындау мен төлеудің тәртібін әзірлейді;
- 3) мүгедектерді оқытуды жүзеге асыратын арнаулы білім беру ұйымдарының білім беру қызметін регламенттейтін Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін әзірлейді және бекітеді;
- 4) осы Заңда, Қазақстан Республикасының өзге де заңдарында, Қазақстан Республикасы Президентінің және Қазақстан Республикасы Үкіметінің актілерінде көзделген өзге де өкілеттіктерді жүзеге асырады.

10-бап. Облыстың (республикалық маңызы бар қаланың, астананың) жергілікті мемлекеттік басқару органдарының құзыреті

1. Облыстың, республикалық маңызы бар қаланың, астананың жергілікті өкілді органдары Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес азаматтардың құқықтары мен заңды мүдделерін қамтамасыз ету жөніндегі өкілеттіктерді жүзеге асырады.

2. Облыстың (республикалық маңызы бар қаланың, астананың) жергілікті атқарушы органдары:

- 1) 2013.03.07. № 124-V ҚР **Заңымен** алып тасталды
- 2) мүгедектерді оңалтуды жүзеге асыратын мемлекеттік мекемелер мен кәсіпорындарды құрады;
- 3) мүгедектерді оңалтуды жүзеге асыратын ұйымдарды құруға ықпал етеді;
- 4) осы Заңға және мүгедекті оңалтудың жеке бағдарламасына сәйкес мүгедектерді кәсіптік оқытуды (қайта оқытуды) ұйымдастырады;
- 5) мүгедектерді оңалту жөніндегі мамандарды, оның ішінде ымдау тілінің мамандарын, Брайльдің бедерлі-нүктелік қарпі бойынша оқитын және жазатын мамандарды даярлауды, қайта даярлауды және олардың біліктілігін арттыруды ұйымдастырады;
- 6) осы Заңға және мүгедекті оңалтудың жеке бағдарламасына сәйкес тиісті аумақта медициналық, әлеуметтік, кәсіптік оңалтуды ұйымдастырады;
- 7) мүгедектерді оңалтудың жеке бағдарламасына сәйкес мүгедектердің және мүгедек балалардың санаторий-курорттық емделуін қамтамасыз етеді;
- 8) 2013.03.07. № 124-V ҚР **Заңымен** алып тасталды
- 9) мүгедекті оңалтудың жеке бағдарламасына сәйкес мүгедектерді техникалық көмекші (орнын толтырушы) құралдармен және (немесе) арнаулы жүріп-тұру құралдарымен қамтамасыз етуді ұйымдастырады;
- 10) дене шынықтыру және спорт саласындағы уәкілетті органмен және мүгедектердің қоғамдық бірлестіктерімен бірлесіп мүгедектер арасында сауықтыру және спорттық іс-шараларды өткізуді ұйымдастырады;
- 11) мүгедектердің қоғамдық бірлестіктерімен бірлесіп мәдени-көпшілік және ағарту іс-шараларын ұйымдастырады;
- 12) мүгедектерге қайырымдылық және әлеуметтік көмектің көрсетілуін үйлестіреді;
- 13) жергілікті мемлекеттік басқару мүддесінде Қазақстан Республикасының заңнамасымен жергілікті атқарушы органдарға жүктелетін өзге де өкілеттіктерді жүзеге асырады.

11-бап. Ауданның (облыстық маңызы бар қаланың) жергілікті мемлекеттік басқару органдарының құзыреті

1. Ауданның, облыстық маңызы бар қаланың жергілікті өкілді органдары Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес азаматтардың құқықтары мен заңды мүдделерін қамтамасыз ету жөніндегі өкілеттіктерді жүзеге асырады.

2. Ауданның (облыстық маңызы бар қаланың) жергілікті атқарушы органдары:

- 1) 2013.03.07. № 124-V ҚР **Заңымен** алып тасталды
- 2) 2013.03.07. № 124-V ҚР **Заңымен** алып тасталды
- 3) мүгедектерге әлеуметтік және қайырымдылық көмек көрсетуді ұйымдастырады;
- 4) жергілікті мемлекеттік басқару мүддесінде Қазақстан Республикасының заңнамасымен жергілікті атқарушы органдарға жүктелетін өзге де өкілеттіктерді жүзеге асырады.

12-бап. Мүгедектіктің алдын алу

1. Мүгедектіктің алдын алу - ерте диагноз қоюға, дене, ақыл-ой, психикалық, сенсорлық және басқа кемістіктердің туындауынан және кемістіктің тұрақты функционалдық шектелуге немесе мүгедектікке ауысуынан сақтандыруға бағытталған шаралар кешені, сондай-ақ денсаулықты қорғау, адамның тұратын экологиялық ортасын жақсарту, салауатты өмір салтын қалыптастыру, еңбектің қауіпсіз жағдайларын қамтамасыз ету, өндірісте жарақаттануды болдырмау, кәсіптік ауруларды азайту жөніндегі іс-шаралар.

2. Мүгедектіктің алдын алуды тиісті мемлекеттік органдар, жергілікті мемлекеттік басқару органдары, ұйымдар мен жұмыс беруші Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес жүзеге асырады.

3-тарау. МҮГЕДЕКТЕРДІҢ ҚҰҚЫҚТАРЫ ЖӘНЕ ОЛАРДЫ ӘЛЕУМЕТТІК ҚОРҒАУ

13-бап. Медициналық-әлеуметтік сараптама

1. Адамның мүгедектігі мен еңбек қабілетін жоғалту дәрежесін белгілеу халықты әлеуметтік қорғау саласындағы уәкілетті органның аумақтық бөлімшелерінің медициналық-әлеуметтік сараптама жүргізуі жолымен жүзеге асырылады.

2. Медициналық-әлеуметтік сараптама халықты әлеуметтік қорғау саласындағы уәкілетті орган белгілеген тәртіппен куәландырылатын адамның клиникалық-функционалдық, әлеуметтік, кәсіби және психологиялық деректерін талдау негізінде организмнің жай-күйін кешенді бағалауға сүйеніп жүзеге асырылады.

3. Адамды мүгедек деп таныған және еңбек қабілетін жоғалту дәрежесін белгілеген кезде олардың себептері, мерзімі, басталған уақыты, қосымша көмек түрлеріне және техникалық көмекші (орнын толтырушы) құралдармен, арнаулы жүріп-тұру құралдарымен қамтамасыз етудегі қажеттіліктері анықталады, сондай-ақ мүгедекті оңалтудың жеке бағдарламасы әзірленеді.

4. Мүгедектік тобы он алты жастан бастап белгіленеді.

14-бап. Мүгедектердің құқықтары

Қазақстан Республикасында мүгедектер:

- 1) әлеуметтік қорғауға, соның ішінде оңалтуға, қоғамға етене араласуға;
- 2) әлеуметтік инфрақұрылым объектілеріне кіріп-шығуын қамтамасыз етуге;
- 3) ақпаратқа қол жеткізуін қамтамасыз етуге;
- 4) білім алуға, қызмет түрін, соның ішінде еңбек қызметі түрін еркін таңдауға;
- 5) Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен тегін медициналық көмектің кепілдік берілген көлемін алуға;
- 6) кәсіптік даярлыққа және қайта даярлыққа, еңбек қабілетін қалпына келтіруге және жұмысқа орналасуға;
- 7) Қазақстан Республикасының тұрғын үй заңнамасына сәйкес тұрғын үйге;
- 8) мемлекеттік және өзге ұйымдарда, соның ішінде денсаулық сақтау, мәдениет, байланыс, көлік, қызмет көрсету саласындағы ұйымдарда бірінші кезекте қызмет көрсетілуге;
- 9) мүгедектердің шығармашылық қабілеттерін қолдауға арналған құқықтарын қоса алғанда, Қазақстан Республикасының Конституциясымен, Қазақстан Республикасының басқа да заңнамалық актілерімен бекітілген әлеуметтік-экономикалық және жеке басының құқықтары мен бостандықтарына толығымен ие болады.

15-бап. Мүгедектерді әлеуметтік қорғау

Мүгедектерді әлеуметтік қорғау әлеуметтік көмек көрсету, медициналық, әлеуметтік және кәсіптік оңалту, білім беру және олардың қоғам өміріне басқа азаматтармен бірдей қатысуына мүмкіндіктер жасауға бағытталған өзге де шаралар арқылы қамтамасыз етіледі.

16-бап. Әлеуметтік көмек

Мүгедектерге көрсетілетін әлеуметтік көмек мемлекеттік жәрдемақылар, өтемақылар түріндегі төлемдерді және Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген өзге де төлемдерді қамтиды.

Жергілікті атқарушы органдар мен жұмыс беруші әлеуметтік көмектің қосымша түрлерін көрсетуге құқылы.

16-1-бап. Мемлекеттік медициналық-әлеуметтік мекемелерде тұратын психоневрологиялық аурулар қатарындағы мүгедектерге және мүгедек балаларға әлеуметтік көмек

1. Мемлекеттік медициналық-әлеуметтік мекемелерде тұрып жатқан, сот шешімімен әрекетке қабілетсіз және қамқорлыққа мұқтаж деп танылған мүгедектерге (бұдан әрі - қамқорлықтағылар) Зейнетақы төлеу жөніндегі мемлекеттік орталықтан төленетін зейнетақы төлемдері мен мемлекеттік әлеуметтік жәрдемақылар қамқоршылары (бұдан әрі - медициналық-әлеуметтік мекеменің әкімшілігі) екінші деңгейдегі банктерде ашатын олардың банк шоттарына есептеледі және медициналық-әлеуметтік мекеменің әкімшілігі халықты әлеуметтік қорғау саласындағы уәкілетті орган белгілеген тәртіппен, қамқорлықтағылардың жеке мұқтаждарына қосымша тамақ, дәрі-дәрмек, киім, аяқ-киім, іш киім, бірінші қажеттіліктегі заттар, жұмсақ және қатты мүкәммал, санитарлық гигиена және медициналық көмек құралдарын сатып алу үшін пайдаланады.

2. Медициналық-әлеуметтік мекеменің әкімшілігі қамқорлықтағылардың Зейнетақы төлеу жөніндегі мемлекеттік орталықтан төленетін зейнетақы төлемдерінің және мемлекеттік әлеуметтік жәрдемақыларының пайдаланылуы туралы есепті облыстың (республикалық маңызы бар қаланың, астананың) жергілікті атқарушы органына тоқсан сайын ұсынуға міндетті.

3. Облыстардың (республикалық маңызы бар қаланың, астананың) жергілікті атқарушы органдары қамқорлықтағылардың Зейнетақы төлеу жөніндегі мемлекеттік орталықтан төленетін зейнетақы төлемдерін және мемлекеттік әлеуметтік жәрдемақыларын медициналық-әлеуметтік мекеме әкімшілігінің дұрыс жұмсауын бақылауды жүзеге асырады.

17-бап. Мүгедектерді оңалту

1. Мүгедектерді оңалту организм функциялары тұрақты бұзылып, денсаулықтың бұзылуынан тіршілік-тынысының шектелуін жоюға немесе оның орнын мүмкіндігінше толықтай толтыруға бағытталған медициналық, әлеуметтік және кәсіптік іс-шаралар кешенін қамтиды.

2. Мүгедектерді оңалту медициналық-әлеуметтік сараптама қорытындысы негізінде айқындалатын мүгедекті оңалтудың жеке бағдарламасына сәйкес жүзеге асырылады.

18-бап. 2013.03.07. № 124-V ҚР [Заңымен](#) алып тасталды

19-бап. Мүгедектерді оңалтудың жеке бағдарламасы

1. Оңалтудың жеке бағдарламасы организмнің бұзылған және жоғалтқан функцияларын қалпына келтіруге және (немесе) олардың орнын толтыруға бағытталған медициналық, әлеуметтік, кәсіптік оңалту шараларын қамтитын оңалту іс-шаралары кешенін айқындайды.

2. Оңалтудың жеке бағдарламасы Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес мүгедекке тегін көрсетілетін оңалту іс-шараларын, сол сияқты ақысын төлеуге мүгедектің өзі немесе оның жұмыста мертігуіне немесе кәсіптік ауруға шалдығуына кінәлі жұмыс беруші қатысатын оңалту іс-шараларын да қамтиды.

20-бап. Мүгедектерді медициналық оңалту

1. Мүгедектерді медициналық оңалту:

1) қалпына келтіру терапиясын (дәрі-дәрмекпен, физикалық, санаторий-курорттық емдеуді және организмнің бұзылған немесе жоғалтқан функциялары мен денсаулықты қалпына келтіруге бағытталған басқа да емдеу әдістерін);

2) қайта жасау хирургиясын;

3) протездік-ортопедиялық көмекті қамтиды.

2. Медициналық оңалту жөніндегі іс-шараларды денсаулық сақтау ұйымдары мен меншік нысанына қарамастан басқа да мамандандырылған ұйымдар жүргізеді.

3. Санаторий-курорттық емдеу мүгедектер мен мүгедек балаларға жеке оңалту бағдарламаларына сәйкес, халықты әлеуметтік қорғау саласындағы уәкілетті орган айқындайтын тәртіппен ұсынылады.

4. Жұмыс берушінің кінәсінен жұмыста мертігуге ұшыраған немесе кәсіптік ауруға шалдыққан мүгедекке санаторий-курорттық емделуге жолдама Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес жұмыс берушінің есебінен беріледі.

5. Жұмыс беруші - жеке кәсіпкердің қызметі тоқтатылған немесе заңды тұлға таратылған жағдайда, жұмыс берушінің кінәсінен жұмыста мертігуге ұшыраған немесе кәсіптік ауруға шалдыққан мүгедекке санаторий-курорттық емдеу осы баптың 3-тармағына сәйкес жұмыс берушінің есебінен беріледі.

21-бап. Мүгедектерді әлеуметтік оңалту

1. Мүгедектерді әлеуметтік оңалту:

1) мүгедектерді жеке басы гигиенасының, өзін-өзі қарап-күтудің, жүріп-тұрудың, қарым-қатынастың негізгі әлеуметтік дағдыларына үйретуді;

2) мүгедектерді техникалық көмекші (орнын толтырушы) және арнаулы жүріп-тұру құралдарымен қамтамасыз етуді;

3) басқа адамның күтімі мен көмегіне мұқтаж мүгедектерге, соның ішінде мүгедек балаларға үйде әлеуметтік қызмет көрсетуді;

4) жеке оңалту бағдарламасына сәйкес мынадай әлеуметтік қызметтер көрсетуді:

жүріп-тұруы қиын бірінші топтағы мүгедектерге жеке көмекші беруді;

естімейтіндігі бойынша мүгедектерге жылына отыз сағатқа ымдау тілі маманын беруді;

5) медициналық-әлеуметтік мекемелерде әлеуметтік қызмет көрсетуді;

6) Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес құқықтық көмек көрсетуді;

7) мүгедектерді оңалтудың жеке бағдарламасына сәйкес әлеуметтік оңалтудың өзге де түрлерін қамтиды.

2. Мүгедектерді әлеуметтік оңалтуды: медициналық-әлеуметтік мекемелер (қарттар мен мүгедектерге және мүгедек балаларға арналған интернат-үйлер), қарттар мен мүгедектерге әлеуметтік қызмет көрсететін аумақтық орталықтар, әлеуметтік қызметті үйде көрсететін бөлімшелер, арнаулы білім беру ұйымдары (психологиялық-медициналық-педагогикалық консультациялар, оңалту орталықтары, психологиялық-педагогикалық түзеу кабинеттері) және меншік нысанына қарамастан басқа да мамандандырылған ұйымдар жүзеге асырады.

22-бап. Мүгедектерге техникалық көмекші (орнын толтырушы) құралдар мен арнаулы жүріп-тұру құралдарын беру

1. Жеке оңалту бағдарламасына сәйкес мүгедектер Қазақстан Республикасының Үкіметі айқындаған тізбе бойынша халықты әлеуметтік қорғау саласындағы уәкілетті орган белгілеген тәртіпке сәйкес протездік-ортопедиялық көмекпен, техникалық көмекші (компенсаторлық) құралдармен, арнаулы жүріп-

тұру құралдарымен қамтамасыз етіледі. 2. Жұмыс берушінің кінәсінен жұмыста мертiгуге ұшыраған немесе кәсіптік ауруға шалдыққан мүгедектер жеке оңалту бағдарламасына сәйкес техникалық көмекші (орнын толтырушы) және арнаулы жүріп-тұру құралдарымен Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес жұмыс берушінің қаражаты есебінен қамтамасыз етіледі.

3. Жұмыс беруші - жеке кәсіпкердің қызметі тоқтатылған немесе заңды тұлға таратылған жағдайда, жұмыс берушінің кінәсінен жұмыста мертiгуге ұшыраған немесе кәсіптік ауруға шалдыққан мүгедектерге протездік-ортопедиялық көмек, техникалық көмекші (орнын толтырушы) құралдар, арнаулы жүріп-тұру құралдары осы баптың 1-тармағына сәйкес беріледі.

4. Техникалық көмекші (орнын толтырушы) құралдар Қазақстан Республикасы мемлекеттік сертификаттау жүйесінің талаптарына сәйкес міндетті түрде сертификатталуға тиіс.

23-бап. Үйде және аумақтық әлеуметтік қызмет көрсету орталықтарында әлеуметтік қызмет көрсету

1. Өзінің негізгі өмірлік қажеттіліктерін өз бетімен қанағаттандыру мүмкіндігін, өзін-өзі қарап-күту және (немесе) жүріп-тұру қабілетін ішінара немесе толық жоғалтуына байланысты басқа адамның күтімі мен көмегіне мұқтаж жалғызілікті мүгедектерге әлеуметтік қызмет көрсетуді әлеуметтік қызметті үйде көрсету бөлімшелері және қарттар мен мүгедектерге әлеуметтік қызмет көрсететін аумақтық **орталықтары әлеуметтік қызмет көрсетудің мемлекеттік стандарттарына** сәйкес жүзеге асырады.

2. Өзінің негізгі өмірлік сұраныстарын өз бетімен қанағаттандыру мүмкіндігін, өзін-өзі қарап-күту және (немесе) жүріп-тұру қабілетін ішінара немесе толық жоғалтуына байланысты басқа адамның күтімі мен көмегіне мұқтаж мүгедек балаларға әлеуметтік қызмет көрсетуді әлеуметтік қызметті үйде көрсету бөлімшелері әлеуметтік қызмет көрсетудің мемлекеттік стандарттарына сәйкес жүзеге асырады.

3. Үйде және қарттар мен мүгедектерге әлеуметтік қызмет көрсететін аумақтық орталықтарда әлеуметтік қызмет көрсету бюджет қаражаты есебінен жүзеге асырылады.

24-бап. Медициналық-әлеуметтік мекемелерде (ұйымдарда) әлеуметтік қызмет көрсету

1. Денсаулық жағдайына байланысты басқа адамның тұрақты күтіміне және медициналық қызмет көрсетуге мұқтаж жалғызілікті мүгедектерге, психоневрологиялық аурулар қатарындағы мүгедектерге, мүгедек балаларға әлеуметтік қызмет көрсету мүгедектердің жасына, денсаулық жағдайына сәйкес бейімделген қарттар мен мүгедектерге арналған интернат-үйлерде жүзеге асырылады және тіршілік-тынысына жағдайлар жасауды, күтіммен қамтамасыз етуді, медициналық қызмет көрсетуді, оналтуды, әлеуметтік-енбектік бейімдеуді, демалыс пен бос уақытын ұйымдастыруды қамтиды.

2. Мемлекеттік медициналық-әлеуметтік мекемелерде және мемлекеттік емес медициналық-әлеуметтік ұйымдарда тұратын адамдарға әлеуметтік қызметтер көлемі әлеуметтік қызмет көрсетудің мемлекеттік стандарттарына сәйкес беріледі.

3. Мемлекеттік медициналық-әлеуметтік мекемелердегі әлеуметтік қызмет көрсету бюджет қаражаты және (немесе) Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес өзге де материалдық және қаржылай түсімдер есебінен жүзеге асырылады.

4. Мемлекеттік емес медициналық-әлеуметтік ұйымдардағы әлеуметтік қызмет көрсету, құрылтайшылардың қаражатын қоса алғанда, Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес ақылы негізде жүзеге асырылады.

5. Медициналық-әлеуметтік мекемелерде (ұйымдарда) әлеуметтік қызмет көрсету жөніндегі қызметпен айналысу құқығы тұлғаларға облыстардың (республикалық маңызы бар қаланың, астананың) жергілікті атқарушы органдары беретін тиісті лицензиясы болған кезде беріледі.

25-бап. Мүгедектердің әлеуметтік инфрақұрылым объектілеріне кіріп-шығуын қамтамасыз ету

1. Жергілікті атқарушы органдар:

1) мемлекеттік стандарттарға сәйкес елді мекендерді жобалау, салу және оларда құрылыс жүргізу, тұрғын аудандарды қалыптастыру, жаңадан игерілетін және қайта салынатын аумақтар мен басқа елді мекендерді абаттандыру кезінде мүгедектердің тұрғын үйлерге, қоғамдық және өндірістік үйлерге, ғимараттар мен үй-жайларға кіріп-шығуын;

2) тұрғын үй құрылыстары шегінде, сондай-ақ қызмет көрсету мекемелері мен еңбек ету объектілері жанында орналасатын жеңіл автомобильдерді уақытша сақтауға арналған ашық тұрақтарды жобалау және салу кезінде мүгедектердің жеке автокөлік құралдарына арналған орындарды;

3) сәулет, қала құрылысы және құрылыс саласындағы мемлекеттік нормативтерді ескере отырып, автомобильдерді қоса алғанда, арнаулы жүріп-тұру құралдарына арналған гараждар немесе тұрақтар салу үшін мүгедектерге кезектен тыс орын беруді;

4) мүгедектерге қызмет көрсетуге бағдарланған мекемелер орналасқан жерлерде, сондай-ақ халық көп жүретін жерлерде ілесе дыбыстайтын және жарық беретін арнаулы бағдарламалар, жол белгілерін және көрсеткіштер орнатуды, дыбыстайтын және жарық түсіретін құрылғылармен жаракталған жаяу жүргіншілер өтетін жерлерді белгілеуді қамтамасыз етуге тиіс.

2. Қабылдау жөніндегі мемлекеттік қабылдау комиссиясының құрамында облыстың, республикалық маңызы бар қаланың, астананың жұмыспен қамту және әлеуметтік бағдарламалар саласындағы жергілікті

атқарушы органының, мүгедектердің қоғамдық бірлестіктерінің өкілдері болмаса, тұрғын үй-азаматтық және коммуналдық мақсаттағы объектілерді пайдалануға тапсыруға жол берілмейді.

3. Кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыратын жеке тұлғалар, сондай-ақ заңды тұлғалар мүгедектерге ортақ пайдаланылатын көлік құралдарына, тұрғын үйлерге, қоғамдық және өндірістік үйлерге, ғимараттар мен үй-жайларға кедергісіз кіріп-шығуына, әуежайларда, темір жол вокзалдарында, автовокзалдарда, автостанцияларда, теңіз және өзен порттарында еркін бағдар ұстануы мен жүріп-тұруына мемлекеттік стандарттарға сәйкес жағдай жасауға міндетті.

Аталған объектілерді мүгедектердің кіріп-шығуына бейімдеу мүмкін болмаған жағдайларда, тиісті жеке және заңды тұлғалар мүгедектердің қажеттіліктерін барынша ескеретін қажетті шараларды әзірлеп, жүзеге асыруға тиіс.

Мемлекеттік органдар жолаушыларды тасымалдау бағыттарына қызмет көрсету құқығына конкурстар өткізген кезде, мүгедектердің пайдалануына бейімделген көлік құралдары бар тұлғалар артықшылыққа ие болады.

26-бап. Мүгедектерді тұрғын үймен қамтамасыз ету

1. Жергілікті атқарушы органдар Қазақстан Республикасының заңнамасында белгілеген тәртіппен және мүгедекті оңалтудың жеке бағдарламасына сәйкес:

- 1) тұрғын үйге мұқтаж мүгедектерді есепке қояды және олардың пайдалануына тұрғын үй береді;
- 2) мүгедектерге немесе құрамында мүгедектер бар отбасыларға берілетін тұрғын үй-жайларды арнаулы құралдармен және құрылғылармен жабдықтауды қамтамасыз етеді.

2. Оңалтудың жеке бағдарламасына сәйкес мүгедектерге ғимараттың қабатын, тұрпатын, жайлылық деңгейін және тұруға қажетті басқа да жағдайларын ескере отырып тұрғынжайды таңдау құқығы беріледі.

27-бап. Мүгедектердің мәдени-ойын-сауық ұйымдарына және спорт ғимараттарына бара алуын қамтамасыз ету

Жергілікті атқарушы органдар мүгедектерге мәдени-ойын-сауық іс-шараларына, сондай-ақ дене шынықтырумен және спортпен шұғылдану үшін спорт ғимараттарына бара алатын жағдайларды, арнаулы спорт жабдықтарын беруді қамтамасыз етеді.

Бірінші және екінші топтардағы мүгедектер мен он сегіз жасқа дейінгі мүгедек балалар санамалап көрсетілген қызметтерді - бюджет қаражаты есебінен, ал үшінші топтағы мүгедектер аталған қызметтер құнының елу процентін төлеп пайдаланады.

28-бап. Мүгедектердің ақпаратқа қол жеткізуін қамтамасыз ету

1. Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес мемлекет:

1) мүгедектер үшін мерзімді баспасөз, ғылыми, оқу-әдістемелік, анықтамалық-ақпараттық және көркем әдебиет, соның ішінде аудиотаспаларды, дискілерді, бедерлі-нүктелі Брайль қарпімен және сурдоаудармасы бар бейнетаспаларды шығару;

2) кемінде бір республикалық телеарнада ақпараттық бағдарламалардың сурдоаудармасын ұйымдастыру арқылы мүгедектердің ақпаратқа қол жеткізуін қамтамасыз етеді.

2. Жеке қарым-қатынас құралы ретінде ымдау тілі пайдаланылады, ол сондай-ақ саңырау және нашар еститін балаларға арналған білім беру ұйымдарының оқу бағдарламасында да қолданылады.

29-бап. Мүгедектерге білім алуы және мектепке дейінгі тәрбие алуы үшін жағдайларды қамтамасыз ету

1. Мүгедектерге тегін бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім алуға кепілдік беріледі.

2. Бірінші және екінші топтардағы мүгедектер мен мүгедек балалар үшін техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі және жоғары білім берудің кәсіптік оқу бағдарламаларын іске асыратын ұйымдарға оқуға түсу кезінде Қазақстан Республикасының Үкіметі белгілейтін мөлшерде қабылдау квотасы көзделеді.

3. Мемлекеттік білім беру гранттарын бюджеттік қаржыландыру арқылы тегін мемлекеттік білім алу конкурсына қатысқан кезде көрсеткіштер бірдей болған жағдайда, медициналық-әлеуметтік сараптаманың қорытындысы бойынша тиісті білім беру ұйымдарында оқуына болатын бірінші және екінші топтардағы мүгедектердің, бала кезінен мүгедектердің, мүгедек балалардың басым құқығы болады.

4. Мемлекеттік тапсырыс немесе грант бойынша техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі және жоғары білім берудің кәсіптік оқу бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарында оқитын мүгедектерге стипендиямен қамтамасыз ету жөніндегі жеңілдіктер Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес беріледі.

5. Жалпы үлгідегі мектепке дейінгі ұйымдарда және орта білім ұйымдарында болуына денсаулық жағдайы мүмкіндік бермейтін мүгедек балалар үшін Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен балалар бақшалары мен басқа да арнаулы түзеу ұйымдары құрылады.

6. Мүгедек балаларды жалпы немесе арнаулы мектепке дейінгі ұйымдарда және басқа оқу орындарында тәрбиелеу мен оқыту мүмкін болмаған жағдайда, оларды тәрбиелеу мен оқыту ата-анасының немесе заңды

өкілдерінің тілегі ескеріле отырып, Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен үйде жүргізіледі.

7. Мемлекет мүгедектердің, бала кезінен мүгедектердің және мүгедек балалардың білім алуы кезеңінде оларды күтіп-бағуға жұмсалған шығыстарды Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен толық немесе ішінара көтереді.

30-бап. Мүгедектерді кәсіптік оңалту

1. Мүгедектерді кәсіптік оңалту:

- 1) кәсіптік бағдар беруді;
- 2) кәсіптік оқытуды (қайта оқытуды);
- 3) жұмысқа орналастыруды қамтиды.

2. Кәсіптік бағдар беруді халықты әлеуметтік қорғау саласындағы уәкілетті органның аумақтық бөлімшелері жүзеге асырады.

3. Мүгедектерді кәсіптік оқытуды (қайта оқытуды) Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен алынған лицензия негізінде білім беру қызметін жүргізетін ұйымдар жүзеге асырады.

31-бап. Мүгедектерді жұмыспен қамтуды қамтамасыз ету

Жергілікті атқарушы органдар мүгедектерді жұмыспен қамтуды:

1) жұмыс орындарының жалпы санының үш проценті мөлшерінде мүгедектер үшін жұмыс орындарының квотасын белгілеу;

2) жеке кәсіпкерлікті, шағын және орта кәсіпкерлікті дамыту арқылы мүгедектер үшін қосымша жұмыс орындарын құру;

3) мүгедектерді Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес жұмысқа орналастыру үшін арнаулы, сондай-ақ әлеуметтік жұмыс орындарын құру;

4) мүгедектерге кәсіптік оқуды ұйымдастыру арқылы қамтамасыз етеді.

32-бап. Мүгедектердің еңбек қатынастары саласындағы құқықтары

1. Бірінші және екінші топтардағы мүгедектер үшін ұзақтығы аптасына отыз алты сағаттан аспайтын қысқартылған жұмыс уақыты белгіленеді, жыл сайын ұзақтығы он бес жұмыс күнге дейін ақы төленетін қосымша демалыс беріледі.

2. Түнгі уақыттағы жұмысқа мүгедектің келісімімен және егер оның мұндай жұмыс істеуіне денсаулық жағдайы бойынша тыйым салынбаған болса, рұқсат етіледі.

3. Мүгедектікті сылтау етіп еңбек шартын жасасудан не қызметін жоғарылатудан бас тартуға, мүгедекті жұмыс берушінің бастамасымен жұмыстан босатуға, өзінің келісімінсіз басқа жұмысқа ауыстыруға жол берілмейді, бұған халықты әлеуметтік қорғау саласындағы уәкілетті органның аумақтық бөлімшесінің қорытындысы бойынша оның денсаулық жағдайы кәсіптік міндеттерін атқаруға кедергі келтіретін не басқа адамдардың денсаулығына және еңбек қауіпсіздігіне қатер төндіретін жағдайлар кірмейді.

4-тарау. ЖҰМЫС БЕРУШІНІҢ МҮГЕДЕКТЕРДІ ӘЛЕУМЕТТІК ҚОРҒАУ ІСІНЕ ҚАТЫСУЫ

33-бап. Жұмыс берушінің әлеуметтік инфрақұрылым объектілеріне бара алуды қамтамасыз ету жөніндегі міндеті

Жұмыс берушінің кінәсінен жұмыста мертігуге ұшыраған немесе кәсіптік ауруға шалдыққан мүгедектердің өндірістік үйлерге, ғимараттарға, үй-жайларға бара алуы үшін жұмыс беруші жұмыс орындары мен жұмыс үй-жайларын жобалау және бейімдеу арқылы жағдай жасайды, мүгедекті оңалтудың жеке бағдарламасына сәйкес тұрғын үй-жайларды арнаулы құралдармен және көмекші құрылғылармен жабдықтайды.

34-бап. Жұмыс берушінің мүгедектерді жұмыспен қамту және кәсіптік оңалту саласындағы міндеті

Жұмыс берушінің кінәсінен жұмыста мертігуге ұшыраған және (немесе) кәсіптік ауруға шалдыққан мүгедектерді жұмысқа орналастыру үшін жұмыс беруші кәсіптік оқытуды немесе қайта оқытуды, арнаулы жұмыс орындарын құруды осы Заңға сәйкес жеке қаражаты есебінен қамтамасыз етеді.

35-бап. Жұмыс берушінің мүгедекке келтірілген зиянды өтеу жөніндегі міндеті

Жұмыс берушінің кінәсінен жұмыста мертігуге ұшыраған немесе кәсіптік ауруға шалдыққан мүгедектерге келтірілген зиянды өтеу Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес жүзеге асырылады.

5-тарау. МҮГЕДЕКТЕРДІҢ ҚОҒАМДЫҚ БІРЛЕСТІКТЕРІ

36-бап. Мүгедектердің қоғамдық бірлестіктерінің құқықтары және олардың өкілеттіктері

1. Мүгедектердің қоғамдық бірлестіктері үйлестіру кеңесінің жұмысына және мүгедектерді әлеуметтік қорғауға байланысты мәселелерді шешуге қатысады.

2. Орталық және жергілікті атқарушы органдар мүгедектердің мүдделерін қозғайтын шешімдерді әзірлеу мен қабылдау кезінде мүгедектердің қоғамдық бірлестіктерімен және олардың өкілетті өкілдерімен өзара іс-қимыл жасайды.

3. Мүгедектердің қоғамдық бірлестіктеріне, сондай-ақ олардың ұйымдарына олардың меншігіндегі үйлер (құрылыстар, ғимараттар) салынған жер учаскелеріне меншік құқығын мемлекеттік меншіктен жеке меншікке беру Қазақстан Республикасының заңдарында көзделген жағдайларда өтеусіз негізде жүзеге асырылады.

Мүгедектердің қоғамдық бірлестіктері қызметін тоқтатқан немесе мүгедектердің қоғамдық бірлестіктерінің, олардың ұйымдарының меншігіндегі жылжымайтын мүлікті иеліктен айырған жағдайда, олардың меншігіндегі жер учаскелері мемлекеттің меншігіне қайтарылуға тиіс.

4. Мүгедектердің қоғамдық бірлестіктері:

1) орталық және жергілікті атқарушы органдарға мүгедектердің құқықтары мен заңды мүдделерін қорғауды қамтамасыз ету жөнінде ұсыныстар енгізу;

2) әлеуметтік қызметтердің тиісті түрлерін көрсетудің тиімділігін бағалауға қатысу;

3) мүгедектерді әлеуметтік қорғау мәселелері жөнінде әзірленіп жатқан Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілеріне ұсыныстар енгізу;

4) дене шынықтыру және спорт саласындағы уәкілетті органмен немесе облыстардың (республикалық маңызы бар қаланың, астананың) жергілікті атқарушы органдарымен бірлесіп республикалық спорттық іс-шараларды ұйымдастыру;

5) уәкілетті аумақтық мәдениет органдарымен бірлесіп ағарту және мәдени-көпшілік іс-шараларды ұйымдастыру арқылы мүгедектерді әлеуметтік қорғау жөніндегі мемлекеттік саясатты қалыптастыруға қатысуға құқылы.

6-тарау. ОСЫ ЗАҢНЫҢ САҚТАЛУЫН БАҚЫЛАУ

37-бап. Мүгедектерді әлеуметтік қорғау саласындағы мемлекеттік бақылау

1. Мүгедектерді әлеуметтік қорғау саласындағы мемлекеттік бақылауды халықты әлеуметтік қорғау саласындағы уәкілетті орган мен оның аумақтық бөлімшелері жүзеге асырады.

2. Мүгедектерді әлеуметтік қорғау саласындағы мемлекеттік бақылау тексеру нысанында және өзге де нысандарда жүзеге асырылады.

3. Тексеру «Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік бақылау және қадағалау туралы» Қазақстан Республикасының **Заңына** сәйкес жүзеге асырылады. Мемлекеттік бақылаудың өзге де нысандары осы Заңға сәйкес жүзеге асырылады.

38-бап. Халықты әлеуметтік қорғау саласындағы уәкілетті органның және оның аумақтық бөлімшелерінің Қазақстан Республикасының мүгедектерді әлеуметтік қорғау туралы заңнамасының сақталуын бақылауды жүзеге асыру жөніндегі құқықтары

Қазақстан Республикасының мүгедектерді әлеуметтік қорғау туралы заңнамасының сақталуын бақылауды жүзеге асыратын халықты әлеуметтік қорғау саласындағы уәкілетті орган мен оның аумақтық бөлімшелері:

1) ұйымдарда Қазақстан Республикасының мүгедектерді әлеуметтік қорғау туралы заңнамасының сақталуын бақылау бойынша тексеру жүргізуге;

2) меншік нысанына қарамастан жұмыс берушілерден және ұйымдардан осы Заңның орындалуы туралы тиісті құжаттарды және өзге де ақпаратты сұратуға және алуға;

3) Қазақстан Республикасының мүгедектерді әлеуметтік қорғау туралы заңнамасы саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы істерді қарауға, осы Заңды бұзушылықтар анықталса, оларды жою туралы ұйғарым шығаруға құқылы.

7-ТАРАУ. ҚОРЫТЫНДЫ ЕРЕЖЕЛЕР

39-бап. Қазақстан Республикасының мүгедектерді әлеуметтік қорғау туралы заңнамасын бұзғаны үшін жауаптылық

Қазақстан Республикасының мүгедектерді әлеуметтік қорғау туралы заңнамасын бұзуға кінәлі тұлғалар Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген жауаптылықта болады.

40-бап. Осы Заңды қолданысқа енгізу тәртібі

1. Осы Заң:

1) 2006 жылғы 1 қаңтардан бастап қолданысқа енгізілетін **1-баптың 17) тармақшасын**; 20-баптың **5-тармағын**; 21-баптың 1-тармағының **4) тармақшасын**; 22-баптың **3-тармағын**; 26-баптың **1-тармағының 2) тармақшасын**; **28-бапты**;

2) 2007 жылғы 1 қаңтардан бастап қолданысқа енгізілетін 7-баптың 1-тармағының **8) тармақшасын**; 25-баптың **3-тармағын** қоспағанда, ресми **жарияланған** күнінен бастап қолданысқа енгізіледі.

2. Мыналардың күші жойылды деп танылсын:

1) «Қазақстан Республикасында мүгедектердің әлеуметтік қорғалуы туралы» 1991 жылғы 21 маусымдағы Қазақстан Республикасының Заңы (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1991 ж., № 26, 345-құжат; Қазақстан Республикасы Жоғарғы Кеңесінің Жаршысы, 1994 ж., № 9-10, 158-құжат; № 15, 208-құжат; 1995 ж., № 20, 120-құжат; Қазақстан Республикасы Парламентінің Жаршысы, 1997 ж., № 7, 79-құжат; № 12, 184-құжат; № 17-18, 219-құжат; 1998 ж., № 24, 432-құжат; 1999 ж., № 8, 247-құжат; 2001 ж., № 1, 4-құжат; № 13-14, 173-құжат; 2002 ж., № 6, 71-құжат);

2) Қазақ ССР Жоғарғы Советінің «Қазақ ССР-інде мүгедектердің әлеуметтік қорғалуы туралы» Қазақ ССР Заңын күшіне енгізу туралы» 1991 жылғы 21 маусымдағы Қаулысы (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1991 ж., № 26, 346-құжат).

**Қазақстан Республикасының
Президенті
Н.Ә. Назарбаев**

Астана, Ақорда, 2005 ж. сәуірдің 13-і.
№ 39-III